

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Syvende Afdeling)

16. februar 2023 *

»Præjudiciel forelæggelse – socialpolitik – beskyttelse af arbejdstagerne i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens – direktiv 2008/94/EF – artikel 9, stk. 1 – virksomhed, der har hjemsted i én medlemsstat og udbyder sine tjenester i en anden medlemsstat – arbejdstager, der har bopæl i denne anden medlemsstat – arbejde udført i den medlemsstat, hvor arbejdsgiveren har sit hjemsted, og – hver anden uge – i den medlemsstat, hvor arbejdstageren har bopæl – fastsættelse af, hvilken medlemsstats garantiinstitution der skal dække betalingen af løntilgodehavender«

I sag C-710/21,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Oberster Gerichtshof (øverste domstol, Østrig) ved afgørelse af 14. september 2021, indgået til Domstolen den 25. november 2021, i sagen

IEF Service GmbH

mod

HB,

har

DOMSTOLEN (Syvende Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, L. Arastey Sahún (refererende dommer), og dommerne N. Wahl og J. Passer,

generaladvokat: J. Richard de la Tour,

justitssekretær: A. Calot Escobar,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

efter at der er afgivet indlæg af:

- HB ved Rechtsanwalt C. Orgler,
- den østrigske regering ved A. Posch, J. Schmoll og F. Werni, som befuldmægtigede,

* Processprog: tysk.

- den tjekkiske regering ved O. Serdula, M. Smolek og J. Vlácil, som befuldmægtigede,
- den tyske regering ved J. Möller og A. Hoesch, som befuldmægtigede,
- Europa-Kommissionen ved B.-R. Killmann og D. Recchia, som befuldmægtigede,

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal pådømmes uden forslag til afgørelse,

afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 9, stk. 1, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2008/94/EF af 22. oktober 2008 om beskyttelse af arbejdstagerne i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens (EUT 2008, L 283, s. 36).
- 2 Anmodningen er blevet indgivet i forbindelse med en tvist mellem IEF Service GmbH og HB vedrørende tildeling af en insolvensydelse til HB for løntilgodehavender i forbindelse med HB's arbejdsgivers insolvens.

Retsforskrifter

EU-retten

Direktiv 2008/94

- 3 Artikel 1, stk. 1, i direktiv 2008/94 har følgende ordlyd:
»Dette direktiv finder anvendelse på tilgodehavender, som arbejdstagere i medfør af en arbejdsaftale eller et ansættelsesforhold har hos arbejdsgivere, der er insolvente i henhold til artikel 2, stk. 1.«
- 4 Dette direktivs artikel 2, stk. 1, fastsætter:
»Med henblik på dette direktiv anses en arbejdsgiver for at være insolvent, når der med hjemmel i de administrativt eller ved lov fastsatte bestemmelser i en medlemsstat er indgivet begæring om indledning af kollektiv bobehandling som følge af arbejdsgiverens insolvens, som medfører, at arbejdsgiveren helt eller delvis mister rådigheden over sine aktiver, at der udpeges en kurator eller en person med en lignende funktion, og at den myndighed, som har kompetence i henhold til nævnte bestemmelser
  - a) enten har truffet afgørelse om indledning af bobehandlingen, eller
  - b) har konstateret, at arbejdsgiverens virksomhed eller bedrift er lukket endeligt, og at de foreliggende aktiver ikke er tilstrækkelige til at berettigg indledning af bobehandlingen.«

5 Direktivets artikel 3, stk. 1, bestemmer:

»Medlemsstaterne træffer de nødvendige foranstaltninger for, at garantiinstitutioner sikrer arbejdstagerne betaling af tilgodehavender, der hidrører fra arbejdsaftaler eller ansættelsesforhold, herunder fratrædelsesgodtgørelse ved ansættelsesforholds ophør, hvor der er hjemmel herfor i national ret, jf. dog artikel 4.«

6 Samme direktivs artikel 9, der indgår i kapitel IV med overskriften »Bestemmelser vedrørende situationer, der er grænseoverskridende«, bestemmer følgende i stk. 1:

»Såfremt en virksomhed, der har aktiviteter i mindst to medlemsstater, bliver insolvent som defineret i artikel 2, stk. 1, er det garantiinstitutionen i den medlemsstat, hvor arbejdstageren sædvanligvis udfører eller udførte sit arbejde, der skal dække betalingen af arbejdstagernes tilgodehavender.«

Forordning (EF) nr. 883/2004

7 Artikel 3 i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 883/2004 af 29. april 2004 om koordinering af de sociale sikringsordninger (EUT 2004, L 166, s. 1, berigtiget i EUT 2004, L 200, s. 1), som ændret ved Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 465/2012 af 22. maj 2012 (EUT 2012, L 149, s. 4) (herefter »forordning nr. 883/2004«), med overskriften »Anvendelsesområde« fastsætter følgende i stk. 1:

»Denne forordning finder anvendelse på enhver lovgivning om social sikring, der vedrører:

- a) ydelser ved sygdom
- b) ydelser ved moderskab og dermed ligestillede ydelser ved faderskab
- c) ydelser ved invaliditet
- d) ydelser ved alderdom
- e) ydelser til efterladte
- f) ydelser i anledning af arbejdsulykker og erhvervssygdom
- g) ydelser ved dødsfald
- h) arbejdsløshedsydelse
- i) efterløn
- j) familieydelse.«

8 Denne forordnings artikel 12 med overskriften »Særlige regler« bestemmer følgende i stk. 1:

»En person, der har lønnet beskæftigelse i en medlemsstat for en arbejdsgiver, som normalt udøver sin virksomhed i denne medlemsstat, og som af denne arbejdsgiver udsendes til en anden medlemsstat for dér at udføre et arbejde for hans regning, er fortsat omfattet af lovgivningen i den førstnævnte

medlemsstat, forudsat at varigheden af dette arbejde ikke påregnes at overstige 24 måneder, og at den pågældende ikke udsendes for at afløse en anden udsendt person.«

- 9 Forordningens artikel 13 med overskriften »Udøvelse af beskæftigelse på to eller flere medlemsstaters område« fastsætter følgende i stk. 1:

»En person, der normalt har lønnet beskæftigelse i to eller flere medlemsstater, er omfattet:

- a) af lovgivningen i bopælsmedlemsstaten, såfremt den pågældende udøver en væsentlig del af sin virksomhed i denne medlemsstat, eller
- b) såfremt den pågældende ikke udøver en væsentlig del af sin virksomhed i bopælsmedlemsstaten:
  - i) af lovgivningen i den medlemsstat, hvor virksomheden eller arbejdsgiveren har sit hjemsted eller sit forretningssted, hvis den pågældende er beskæftiget af én virksomhed eller arbejdsgiver, eller
  - ii) af lovgivningen i den medlemsstat, hvor virksomhederne eller arbejdsgiverne har deres hjemsted eller forretningssted, hvis den pågældende er beskæftiget af to eller flere virksomheder eller arbejdsgivere, som kun har deres hjemsted eller forretningssted i én medlemsstat, eller
  - iii) af lovgivningen i den medlemsstat, hvor virksomhedens eller arbejdsgiverens hjemsted eller forretningssted er beliggende uden for bopælsmedlemsstaten, hvis den pågældende er beskæftiget af to eller flere virksomheder eller arbejdsgivere, som har deres hjemsted eller forretningssted i to medlemsstater, hvoraf den ene er bopælsmedlemsstaten, eller
  - iv) af lovgivningen i bopælsmedlemsstaten, hvis den pågældende er beskæftiget af to eller flere virksomheder eller arbejdsgivere, og mindst to af dem har deres hjemsted eller forretningssted i andre medlemsstater end bopælsmedlemsstaten.«

Forordning (EF) nr. 987/2009

- 10 Artikel 5 i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 987/2009 af 16. september 2009 om de nærmere regler til gennemførelse af forordning (EF) nr. 883/2004 om koordinering af de sociale sikringsordninger (EUT 2009, L 284, s. 1) med overskriften »Den juridiske værdi af dokumenter og anden dokumentation, der er udstedt i en anden medlemsstat«, fastsætter følgende i stk. 1:

»De dokumenter, der er udstedt af en medlemsstats institution, og som viser en persons situation i forbindelse med anvendelsen af [forordning nr. 883/2004] og [forordning nr. 987/2009], og anden dokumentation, på grundlag af hvilken der er udstedt dokumenter, skal accepteres af de øvrige medlemsstaters institutioner, så længe de ikke er blevet trukket tilbage eller erklæret ugyldige af den medlemsstat, hvor de er udstedt.«

- 11 Denne forordnings artikel 19 med overskriften »Underretning af berørte personer og arbejdsgivere« bestemmer følgende i stk. 2:

»Efter anmodning fra den berørte person eller arbejdsgiveren attesterer den kompetente institution i den medlemsstat, hvis lovgivning skal anvendes i medfør af en bestemmelse i afsnit II i [forordning nr. 883/2004], at sådan lovgivning finder anvendelse med angivelse af evt. slutdato og betingelser.«

Østrigsk ret

12 § 1, stk. 1, i Insolvenz-Entgeltsicherungsgesetz (lov om sikring af tilgodehavender i insolvenssager, BGBl., 324/1977), senest ændret ved BGBl. I, 218/2021 (herefter »IESG«), er affattet således:

»Retten til insolvensydelse tilkommer arbejdstagere, selvstændige som defineret i § 4, stk. 4, i Allgemeines Sozialversicherungsgesetz [(lov om social sikring, BGBl., 189/1955) (herefter »ASVG«)], hjemmearbejdere og deres efterladte samt deres arvinger (ydelsesberettigede) for de sikrede tilgodehavender i henhold til stk. 2, hvis de har eller havde et ansættelsesforhold (frit tjenesteforhold, kontraktforhold) og i henhold til ASVG's § 3, stk. 1, eller § 3, stk. 2, litra a)-d), anses (ansås) for beskæftiget i indlandet, og der indledes en procedure i henhold til insolvenslovgivningen vedrørende arbejdsgiverens (ordregiverens) bo i indlandet.«

13 Denne lovs § 12, stk. 1, har følgende ordlyd:

»Insolvensydelsesfondens udgifter afholdes af:

[...]

4) et tillæg, som afholdes af arbejdsgiveren, til arbejdsgiverens andel af arbejdsløshedsforsikringsbidraget [...]

14 ASVG's § 3 bestemmer:

»1. Som beskæftiget i indlandet anses ansatte, hvis beskæftigelsessted [...] er beliggende i indlandet, og selvstændige, hvis deres virksomheds hjemsted er beliggende i indlandet.

2. Som beskæftiget i indlandet betragtes også

a) ansatte, som tilhører det sejlene personale i en skibsfartsvirksomhed, som udfører international transport på floder eller søer [...]

d) ansatte, hvis arbejdsgivere har hjemsted i Østrig, og som udstationeres i udlandet, såfremt deres beskæftigelse i udlandet ikke er af mere end fem års varighed [...]

15 Lovens § 4 fastsætter følgende i stk. 1:

»Følgende er forsikret (fuldt forsikret) i syge-, ulykkes- og pensionsforsikringen på grundlag af denne forbundslov, hvis den pågældende beskæftigelse hverken er undtaget fra den fulde forsikring i henhold til §§ 5 og 6 eller kun berettiger til en delforsikring i henhold til § 7:

1) ansatte, der er beskæftiget af en eller flere arbejdsgivere [...]

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

16 HB var fra den 1. juli 2017 ansat som leder af den strategiske forretningsudvikling hos S GmbH, der har hjemsted i Graz (Østrig). Dette selskab tilbød også sine ydelser i Tyskland, hvor det samarbejdede med en selvstændig salgssingeniør, men ikke beskæftigede andre medarbejdere.

- 17 I HB's arbejdsaftale var det fastsat, at hans primære arbejde og sædvanlige arbejdssted lå i Østrig. HB ledede to afdelinger og havde ansvaret for medarbejderne på kontoret i Graz. I praksis arbejdede HB skiftevis en uge på kontoret i Graz og en uge fra sit hjem i Tyskland, hvor han havde sin primære bopæl.
- 18 HB er i besiddelse af en attest udstedt af en tysk forsikringsinstitution i overensstemmelse med artikel 19, stk. 2, i forordning nr. 987/2009 med oplysning om, at med hensyn til social sikring finder tysk lovgivning anvendelse på ham.
- 19 Den 4. juni 2019 blev der indledt en saneringsprocedure uden selvforvaltning mod S.
- 20 IEF Service repræsenterer den fond, der udbetaler erstatning i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens, nemlig den østrigske garantiinstitution som omhandlet i direktiv 2008/94.
- 21 HB ansøgte om en insolvensydelse vedrørende sine løntilgodehavender frem til indledningen af saneringsproceduren. Ansøgningen blev indgivet til både IEF Service og den tyske garantiinstitution. Som det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, er resultatet af proceduren i Tyskland endnu ikke kendt.
- 22 Ved dom af 14. oktober 2019 gav Landesgericht für Zivilrechtssachen Graz (den regionale domstol for civile retlige sager i Graz) HB medhold.
- 23 IEF Service iværksatte appel til prøvelse af denne dom ved Oberlandesgericht Graz (den øverste regionale domstol i Graz, Østrig), som stadfæstede dommen ved dom af 18. juni 2020.
- 24 På denne baggrund har IEF Service iværksat revisionsanke til prøvelse af denne dom ved Oberster Gerichtshof (øverste domstol, Østrig), som er den forelæggende ret.
- 25 Den forelæggende ret er af den opfattelse, at en gyldig A1-attest, der er udstedt af den kompetente institution i en medlemsstat i henhold til artikel 19, stk. 2, i forordning nr. 987/2009, således som det fremgår af dom af 6. september 2018, Alpenrind m.fl. (C-527/16, EU:C:2018:669), er bindende ikke blot for institutionerne i den medlemsstat, hvor beskæftigelsen udøves, men ligeledes for denne medlemsstats retsinstanser.
- 26 Selv om HB indgik sin arbejdsaftale i Østrig, og han udøvede sin lønnede beskæftigelse halvdelen af tiden på selskabet S' hjemsted i Østrig, opfyldte han således betingelserne for at være omfattet af forsikringspligt i sin bopælsstat, nemlig Tyskland, idet den tyske lovgivning finder anvendelse i det foreliggende tilfælde. Desuden vil han i henhold til tysk lovgivning sandsynligvis, i det mindste fiktivt, have haft et arbejdssted i Tyskland.
- 27 Den østrigske lovgiver gennemførte bestemmelserne i direktiv 2008/94 i IESG's § 1, stk. 1, ved at fastsætte, at en beskæftigelse udøves i indlandet, når der foreligger et »ansættelsesforhold« som omhandlet i ASVG's § 3, stk. 1, eller § 3, stk. 2, litra a)-d). I denne henseende er der forsikringspligt på østrigsk område.
- 28 I henhold til Oberster Gerichtshofs (øverste domstol) praksis giver IESG's § 1, stk. 1, ikke ret til en insolvensydelse, når en arbejdstager, der er beskæftiget i udlandet, på grund af sin beskæftigelse ikke er omfattet af forsikringspligten i Østrig.

- 29 Da HB i det foreliggende tilfælde delte sin arbejdstid ligeligt mellem Østrig og Tyskland, men var omfattet af den tyske socialsikringsordning, opstår spørgsmålet, om artikel 9 i direktiv 2008/94, der vedrører grænseoverskridende situationer, skal finde anvendelse. Den forelæggende ret er af den opfattelse, at svaret på dette spørgsmål afhænger af, om S' udbydelse af tjenester i Tyskland, det konstaterede samarbejde med en selvstændig salgsingeniør i denne medlemsstat og HB's regelmæssige arbejde fra sit hjem i Tyskland udgør en tilstrækkelig tilknytning til at fastslå, at arbejdsgiveren havde »en fast, økonomisk tilstedeværelse« i Tyskland som omhandlet i dom af 16. oktober 2008, Holmqvist (C-310/07, EU:C:2008:573), og af 10. marts 2011, Defossez (C-477/09, EU:C:2011:134).
- 30 Såfremt dette var tilfældet, skal det i betragtning af den ligelige fordeling af arbejdstiden for beskæftigelse med samme indhold og i henhold til kriterierne vedrørende HB's bopæl og forsikringspligt afklares, i hvilken stat han »sædvanligvis« udførte arbejdet som omhandlet i artikel 9, stk. 1, i direktiv 2008/94, således at den nationale garantiinstitutions kompetence herefter kan fastslås.
- 31 Den forelæggende ret har tilføjet, at selv hvis det antages, at der ikke nødvendigvis er en forbindelse mellem bidragsforpligtelsen og dækning af tilgodehavender (jf. i denne retning dom af 25.2.2016, Stroumpoulis m.fl., C-292/14, EU:C:2016:116, præmis 68), synes det at være i overensstemmelse med formålet med de grundlæggende frihedsrettigheder at undgå at pålægge arbejdsgivere, hvis ansatte arbejder i to medlemsstater og derfor har garanti for at modtage en bidragsfinansieret ydelse i tilfælde af insolvens, en dobbelt byrde.
- 32 På denne baggrund har Oberster Gerichtshof (øverste domstol, Østrig) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:
- »1) Skal artikel 9, stk. 1, i direktiv [2008/94] fortolkes således, at en virksomhed som omhandlet i denne [bestemmelse] allerede har aktiviteter i mindst to medlemsstater, hvis den tilbyder sine ydelser i en anden medlemsstat, til dette formål beskæftiger en selvstændig salgsingeniør i den pågældende medlemsstat, og en arbejdstager, som er ansat ved virksomhedens hjemsted, regelmæssigt arbejder på hjemmekontoret i den anden medlemsstat hver anden uge?

Såfremt det første spørgsmål besvares bekræftende:

- 2) Skal artikel 9, stk. 1, i direktiv 2008/94 fortolkes således, at en arbejdstager i en sådan virksomhed, som har sin bopæl i den anden medlemsstat og er omfattet af socialforsikringspligten i denne medlemsstat, men skiftevis udfører sit arbejde en uge i den medlemsstat, hvor arbejdsgiveren har sit hjemsted, og derefter en uge i den medlemsstat, hvor han har sin bopæl og er omfattet af socialforsikringen, »sædvanligvis« udfører dette i begge medlemsstater som omhandlet i denne artikel?

Såfremt det andet spørgsmål besvares bekræftende:

- 3) Skal artikel 9, stk. 1, i direktiv [2008/94] fortolkes således, at ansvaret for at dække de udækkede tilgodehavender for en arbejdstager, som sædvanligvis udfører eller udførte sit arbejde i to medlemsstater, påhviler

- a) garantiinstitutionen i den medlemsstat, hvis lovgivning denne er omfattet af i forbindelse med koordineringen af de sociale sikringsordninger (socialforsikring), hvis garantiinstitutionerne i henhold til artikel 3 i direktiv [2008/94] i begge stater er udformet på en sådan måde, at arbejdsgiverbidragene til finansiering af sikringsinstitutionen skal betales som en del af de tvungne bidrag til socialforsikringen, eller
- b) garantiinstitutionen i den anden medlemsstat, hvor den insolvente virksomhed har sit hjemsted, eller
- c) garantiinstitutionerne i begge medlemsstater, således at arbejdstageren ved ansøgningen kan vælge, hvilken han vil benytte?«

Om de præjudicielle spørgsmål

Det første spørgsmål

- 33 Med det første spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 9, stk. 1, i direktiv 2008/94 skal fortolkes således, at det ved fastsættelsen af, hvilken medlemsstats garantiinstitution der skal dække betalingen af arbejdstagernes løntilgodehavender, skal lægges til grund, at en arbejdsgiver, der bliver insolvent, har aktiviteter i mindst to medlemsstater som omhandlet i denne bestemmelse, når det i den berørte arbejdstagers arbejdsaftale er fastsat, at vedkommendes primære arbejde og sædvanlige arbejdssted ligger i den medlemsstat, hvor arbejdsgiveren har hjemsted, men den pågældende arbejdstager i halvdelen af sin arbejdstid udfører sit arbejde som fjernarbejde fra en anden medlemsstat, hvor arbejdstageren har sin primære bopæl.
- 34 Med henblik på besvarelsen af dette spørgsmål bemærkes indledningsvis, at i henhold til artikel 3, stk. 1, i direktiv 2008/94 træffer medlemsstaterne de nødvendige foranstaltninger for, at garantiinstitutioner sikrer arbejdstagerne betaling af tilgodehavender, der hidrører fra arbejdsaftaler eller ansættelsesforhold, herunder fratrædelsesgodtgørelse ved ansættelsesforholds ophør, hvor der er hjemmel herfor i national ret, jf. dog direktivets artikel 4.
- 35 Artikel 9, stk. 1, i direktiv 2008/94, der vedrører »situationer, der er grænseoverskridende«, fastsætter, at såfremt en virksomhed, der har aktiviteter i mindst to medlemsstater, bliver insolvent som defineret i direktivets artikel 2, stk. 1, er det garantiinstitutionen i den medlemsstat, hvor arbejdstageren sædvanligvis udfører eller udførte sit arbejde, der skal dække betalingen af arbejdstagernes tilgodehavender.
- 36 Ved vurderingen af, om artikel 9, stk. 1, i direktiv 2008/94 finder anvendelse i en situation som den i denne doms præmis 33 omhandlede, skal det undersøges, om arbejdsgiveren »har aktiviteter i mindst to medlemsstater« som omhandlet i denne bestemmelse.
- 37 I denne henseende skal det fastslås, at i den sag, der gav anledning til dom af 16. oktober 2008, Holmqvist (C-310/07, EU:C:2008:573), skulle Domstolen fortolke artikel 8a, stk. 1, i Rådets direktiv 80/987/EØF af 20. oktober 1980 om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om beskyttelse af arbejdstagerne i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens (EFT 1980, L 283, s. 23), som ændret ved Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2002/74/EF af 23. september 2002 (EFT 2002, L 270, s. 10), hvis indhold er identisk med indholdet af artikel 9, stk. 1, i direktiv 2008/94.

- 38 Domstolen fastslog, at selv om artikel 8a, stk. 1, i direktiv 80/987, som ændret ved direktiv 2002/74, ikke indebærer strenge krav om tilknytning, men sigter til en svagere tilknytning end virksomhedens tilstedeværelse i form af en filial eller et fast driftssted, kan den argumentation dog ikke lægges til grund, hvorefter det skulle være tilstrækkeligt til at anse en virksomhed for at have aktiviteter i en anden medlemsstat, at en arbejdstager udfører en eller anden form for arbejde i den anden medlemsstat for sin arbejdsgivers regning, og at arbejdet er baseret på arbejdsgiverens behov og dennes instruktion (dom af 16.10.2008, Holmqvist, C-310/07, EU:C:2008:573, præmis 29).
- 39 Begrebet »aktiviteter« i den nævnte bestemmelse skal nemlig forstås som en henvisning til forhold, der indebærer en vis grad af tilstedeværelse i en anden medlemsstat. Denne tilstedeværelse kan bestå i en varig beskæftigelse af en eller flere arbejdstagere i den anden medlemsstat (dom af 16.10.2008, Holmqvist, C-310/07, EU:C:2008:573, præmis 30).
- 40 I betragtning af de forskellige former for grænseoverskridende arbejde, der findes, og under hensyntagen til udviklingen inden for arbejdsvilkår og til de fremskridt, der er gjort i telekommunikationssektoren, kan det naturligvis ikke hævdes, at en virksomhed nødvendigvis skal have en fysisk infrastruktur for at have en fast, økonomisk tilstedeværelse i en anden medlemsstat end den, hvor virksomheden har sit hjemsted. Det er således muligt at varetage forskellige aspekter af et ansættelsesforhold pr. distance, bl.a. at meddele instruktioner til arbejdstageren, oversende dennes afrapporteringer til arbejdsgiveren såvel som at foretage lønoverførsler (dom af 16.10.2008, Holmqvist, C-310/07, EU:C:2008:573, præmis 32).
- 41 For at kunne anses for at have aktiviteter på en anden medlemsstats område skal en virksomhed, der er etableret i en medlemsstat, imidlertid i den anden medlemsstat have en fast, økonomisk tilstedeværelse, som er karakteriseret ved, at der er menneskelige ressourcer til stede, som gør det muligt for virksomheden at udføre aktiviteter dér (dom af 16.10.2008, Holmqvist, C-310/07, EU:C:2008:573, præmis 34).
- 42 Som det fremgår af sagsakterne for Domstolen, lå HB's primære arbejde, som bestod i at lede to afdelinger og have ansvaret for medarbejderne på arbejdsgiverens kontor i Østrig, i det foreliggende tilfælde i henhold til arbejdsaftalen og i praksis i sidstnævnte medlemsstat, selv om HB de facto i tidsmæssig henseende udførte halvdelen af sit arbejde fra sin bopæl i Tyskland.
- 43 Den omstændighed, at HB's arbejdsgiver ikke havde andre ansatte i Tyskland, bortset fra en selvstændig salgssingeniør, som denne arbejdsgiver samarbejdede med i Tyskland, bekræfter desuden, at HB's beskæftigelse ikke har kunnet knyttes til nogen varig tilstedeværelse for hans arbejdsgiver i denne medlemsstat.
- 44 Det må fastslås, at i lyset af den retspraksis, der er nævnt i denne doms præmis 38-41, har en arbejdsgiver som HB's arbejdsgiver under disse omstændigheder ikke aktiviteter i mindst to medlemsstater som omhandlet i artikel 9, stk. 1, i direktiv 2008/94.
- 45 Denne konklusion påvirkes ikke af den omstændighed, at HB er i besiddelse af en attest, der er udstedt i henhold til artikel 19, stk. 2, i forordning nr. 987/2009, og i henhold til hvilken HB er undergivet tysk lovgivning. Det forholder sig nemlig således, at en sådan attest, således som Europa-Kommissionen har anført i sit skriftlige indlæg – selv om den, som det fremgår af artikel 5, stk. 1, i forordning nr. 987/2009, har en bindende virkning med hensyn til de forpligtelser, der følger af de nationale lovgivninger om social sikring, som er omfattet af den

koordinering, der er indført ved forordning nr. 883/2004 – ikke desto mindre ikke har betydning for fastsættelsen af, i hvilken medlemsstat HB skal gøre sine løntilgodehavender gældende i henhold til direktiv 2008/94.

- 46 Henset til samtlige ovenstående betragtninger skal det første spørgsmål besvares med, at artikel 9, stk. 1, i direktiv 2008/94 skal fortolkes således, at det ved fastsættelsen af, hvilken medlemsstats garantiinstitution der skal dække betalingen af arbejdstagernes løntilgodehavender, skal lægges til grund, at en arbejdsgiver, der bliver insolvent, ikke har aktiviteter i mindst to medlemsstater som omhandlet i denne bestemmelse, når det i den berørte arbejdstagers arbejdsaftale er fastsat, at vedkommendes primære arbejde og sædvanlige arbejdssted ligger i den medlemsstat, hvor arbejdsgiveren har hjemsted, men den pågældende arbejdstager i halvdelen af sin arbejdstid udfører sit arbejde som fjernarbejde fra en anden medlemsstat, hvor arbejdstageren har sin primære bopæl.

Det andet og det tredje spørgsmål

- 47 Henset til besvarelsen af det første spørgsmål er det uforholdt at besvare det andet og det tredje spørgsmål.

Sagsomkostninger

- 48 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra de nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Syvende Afdeling) for ret:

Artikel 9, stk. 1, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2008/94/EF af 22. oktober 2008 om beskyttelse af arbejdstagerne i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens

skal fortolkes således, at

det ved fastsættelsen af, hvilken medlemsstats garantiinstitution der skal dække betalingen af arbejdstagernes løntilgodehavender, skal lægges til grund, at en arbejdsgiver, der bliver insolvent, ikke har aktiviteter i mindst to medlemsstater som omhandlet i denne bestemmelse, når det i den berørte arbejdstagers arbejdsaftale er fastsat, at vedkommendes primære arbejde og sædvanlige arbejdssted ligger i den medlemsstat, hvor arbejdsgiveren har hjemsted, men den pågældende arbejdstager i halvdelen af sin arbejdstid udfører sit arbejde som fjernarbejde fra en anden medlemsstat, hvor arbejdstageren har sin primære bopæl.

Underskrifter